Girişimcilikte Sosyal Değer İnşası: Sosyal Girişimcilik

Construction of Social Value in Entrepreneurship: Social Entrepreneurship

Prof. Dr. Sabahat Bayrak Kk (Pamukkale University, Turkey)
Esvet Mert (Pamukkale University, Turkey)

Abstract

We believe that income divide among countries due to globalization, growing poorness and increasing unemployment aroused a necessity for social values to create on economical base. In this context arising economical and social issues bring some new responsibilities upon international institutions, governments, NGO's, and firms. Social entrepreneurship concept is among these responsibilities. This concept is particularly important for firms that are placed in intersection of private and third sector and other institutions adopting market-based methods. Social entrepreneurship that focusing on social missions affect all the decisions how to capture and evaluate opportunities in all the dimensions of life. Social entrepreneurs who are motivated by social bearings rather than solely making profits are present in social and cultural aspects of life in addition to presence in the market. In this study social entrepreneurship producing more economic and social value than its traditional counterpart is about to be examined in Turkish context with two awarded cases. First is SineMASAL (Cine-Tale) social entrepreneurship that aims to embrace all the rural kids with artistic fields including the cinema. This entrepreneurship particularly aims to provide country kids who have limited access to social and economical life with some opportunities that would help them to have a better future, at least to support them having a positive attitude towards potentialities. Another one is the e-Hastam (My e-Patient) entrepreneurship that matches physicians and patients on virtual platform where everybody could benefit from actual health information and activities.

1 Giriş

21. yzyıl hem girişimciliğin hem de sosyal girişimciliğin birlikte nem kazandığı bir zamanı temsil etmektedir. zellikle geride bıraktığımız 30-35 yıllık zaman dilimi ierisinde kresel lekli ekonomik, sosyal ve politik koşullar ticari girişimciliğin sorgulanmasına neden olmakta ve yeni bir ynelime kapılarını aralamaktadır. Bu ynelim doğrultusunda, girişimcilerin toplumsal duyarlılığını artırarak piyasada sivil bir hassasiyet gstermesi ve kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarıyla gnlllk merkezli yaklaşımları piyasa dinamizmi ierisinde harmanlaması beklenmektedir. zellikle kresel lekte tm dnya toplumlarının karşı karşıya kaldığı sosyal, ekonomik ve ekolojik sorunlar karşısında hem devletin sosyal politika mdahalelerinin yetersizliği hem de piyasa mekanizmasındaki faaliyetlerin ekonomik boyutlarının giderek genişlemesinin yarattığı tatminsizlik 'sosyal ekonomi' yapılanmasını, 'girişim temelli sosyal yatırım' modelini ve 'sosyal girişim' (Trivedi, 2010) şeklindeki rgtlenmeleri gerektirmiştir.

Bu ynyle, dnyada sosyal girişimlere ynelen emek, para ve ilgi gn getike artmakta model ulusal ve uluslararası platformlarda rağbet grerek girişimcilikte yeni bir dnem ve yeni bir ynelime kapıları aralamaktadır. Başka bir ifadeyle, gnmz sosyo-ekonomik ve siyasi koşulları iinde yaşanılan topluma ve vreye duyarlılık gsterme vb. konuları n plana ıkarmakta, girişimci aktivitede sosyal bir hassasiyet geliştirerek 'sosyal değer retimini' piyasa mekanizması ierisine harmanlamaktadır. Bylece sosyal girişimcilik kavramı girişimcilik bnyesine alınmakta ve kavram girişimcilikte ekonomik ve sosyal değeri bnyesinde birleştirerek bu iki kavramı harmanlayan yeni bir konsept olarak karşımıza ıkmaktadır (Austin, vd, 2006).

Girişimciliğin ortaağdan beri devam eden gelişimine sosyal girişimcilik, toplumların mcadelesi en zorlu sosyal sorunlarının bir kısmına alternatif zm bulmanın yeni bir sahası olarak dnyada giderek byyen bir sosyo-ekonomik dnşm temsil etmektedir. Sosyo-ekonomik ve vresel sorunların yoğun olarak yaşandığı gnmz toplumlarında sosyal girişimcilik klasik girişimciliğe uygun olmayan bir dizi olası 'niş' fırsat arasında en ok umut vaad eden yntem ya da alternatiflerden biri olarak hem teorik hem pratik daha da yoğun bir ilgi grmektedir. Bu nedenle, son yıllarda aldığı ivmeye bağlı olarak kresel ekonomide kk bir pay oluşturmasına rağmen, etkilerinin giderek bydę belirtilmektedir (Ratiu, vd, 2014).

2 Girişimciliğin Kavramsal erevesi

Tarihte bilinen en eski uğraş alanlarından birisi olarak kabul edilen girişimcilik, kavram olarak daha yeni bir olguyu anlatıyor gibi grnyor olsa da, aslında faaliyet alanı olarak olduka eskilere dayanmaktadır (William, vd, 2001). Girişimcilik kavramı sahada grlmeye başlandığı ilk gnlerden bugne değin, iş dnyasında yaşanılan ekonomik, sosyal ve siyasi dinamikler erevesinde bir dnşm sreci yaşamakta ve bu srece bağlı olarak yeniden değerlendirilmektedir. Bu srete farklı anlamlar ile karşımıza ıkan girişimcilik, kavramsal erevede

daha çok inisiyatif kullanma, sosyo-ekonomik mekanizmaları düzenleme ve başarısızlık riskini kabullenme durumlarını içine alan bir davranış şekli olarak ifade edilmektedir (Shapero, 1975).

2.1 Girişimci ve Girişimcilik Tanımı

Girişimcilik kavramı, sosyal bilimlerin tüm dallarında, kalkınma ve gelişmede lokomotif güç olarak karşımıza çıkmakta ve kavramın özellikle ekonomi, antropoloji, sosyoloji ve yönetim literatürü açısından merkezi bir değer taşıdığı görülmektedir. Girişimcilik konusunda çok geniş bir yelpazenin varlığı, bir taraftan pek çok yazar tarafından farklı yönleri vurgulanan girişimcilik tanımlarının yapılmasına neden olurken (Bayrak Kök, 2007) diğer taraftan da genel kabul gören bir tanım vermenin zorluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu tespitten hareketle, girişimcilik tanımını kavramın gelişim süreci üzerinden vermek daha iyi bir yaklaşım olarak görülebilir.

Sadece bugüne özgü bir olgu olmayan girişimciliğin, ortaçağdan günümüze kadar geçen yaklaşık üç yüzyıl içerisinde farklı şekillerde ele alındığı ve tarihsel süreç içerisinde pek çok teorisyen tarafından farklı bakış açılarıyla araştırıldığı görülmektedir. Gartner (1988) yaptığı bir çalışmada otuz iki farklı girişim ve girişimcilik tanımı yapıldığını göstermeye çalışmıştır. Kavramın ilk kullanım zamanlarındaki anlamı irdelenmek istenildiğinde ortaçağda kavramın girişimci ve girişimcilik tanımı üzerinden, büyük üretim projelerini yöneten kişi ve onun yaptığı işi tanımlamak üzere kullanıldığı görülecektir. Bu dönemde girişimcilik, risk üstlenilmeden, hükümet tarafından verilen kaynakların kullanıldığı bir süreci temsil etmiş ve girişimci, böylesi büyük projede kaynakları kullanan ve projeyi yöneten kişiyi ifade etmek üzere kullanılmıştır (Carton, vd, 1998).

Girişimci, Fransızca 'entreprendre' ve Almanca 'unternehmen' sözcüklerinden 'üstlenmek' anlamında İngilizce'ye kazandırılmış bir kavramdır. Girişimci kavramı, 1700'lü yılların başında Cantillon tarafından, bir malı belli bir fiyattan satın alan ve aynı malı belirsiz bir fiyattan satarak risk üstlenen kişi olarak tanımlanmıştır. Cantillon tarafından yapılan tanımlar ilerleyen yıllarda Jean Baptiste Say genişletmiştir (Carton, vd, 1998). 19. yüzyılın başında Jean Baptiste Say, '*A Treatise on Political Economy and the Production, Distribution and Consumption of Wealth*' adlı eserinde, girişimciyi, üretim faktörlerini birleştirip koordine eden ve dolayısıyla hem üretimde hem de dağıtımda merkezi bir rol üstlenmiş kişi olarak tanımlamıştır. Böylece Say'a göre girişimci, örgüt içerisinde hem koordinatör hem de lider ve yönetici rollerini üstlenmektedir. Bu bağlamda, girişimcilik yönetsel rollere dayalı bir süreç olma özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır (Arıkan, 2002). Girişimciyi ekonomide üretimin ana ajanı olarak görüp girişimci rolün farklı bir tanımını yapan Say, girişimcinin sermayedardan ayrıldığını belirterek girişimcinin ilk belirgin özelliğinin iyi kararlar verebilmesi olduğuna dikkat çekmiştir (Iversen, vd, 2008). Dolayısıyla girişimci kavramı olarak Cantillon ile ekonomi literatürüne girmişse de, yaygın kullanımının Say tarafından yapıldığını söyleyebiliriz.

Tespitlere göre, girişimci teoriye en fazla bilinen ve en önemli görülen katkı, muhtemelen Joseph Schumpeter tarafından yapılmıştır. Bu dönemde tanımlama çabasının girişimcilik üzerine değil, girişimci üzerine odaklandığı görülmektedir. Schumpeter '*The Theory of Economic Development*' (1911) adlı kitabında girişimciyi ekonomide yeniliğin yeni kombinasyonlarını sunan kişi olarak tanıtmış ve girişimcinin ana karakteristiğinin yenilik ve liderlik olduğunun altını çizerek bir girişimcinin, sadece yenilikçi değil aynı zamanda liderlik özelliği taşıması gerektiğine dikkat çekmiştir (Aidis, 2003). Schumpeter'in, yeni bir mal ve yeni bir özellik, yeni bir üretim metodu, yeni bir pazar, yeni arz kaynakları ve yeni bir organizasyon şekli bulan kişi olarak tanımladığı girişimcinin bunları icat eden kişi olması değil, bu kombinasyonları üretime nasıl uygulayacağını bilen kişi olarak tanımlanması üzerinde en fazla durulan konulardan biri olmuştur (Iversen, vd, 2008). Sonraki yıllarda Frank Knight (1916) ise, '*Risk, Uncertainty and Profit*' adlı doktora tez çalışmasında risk ve belirsizlik arasında bir farklılaştırma yapmış ve girişimcinin elde ettiği kârın belirsizlik şartları altında yapılan faaliyetlerin bir sonucu olduğunu belirtmiştir (Landström, vd, 2012). Daha sonrasında ise Maurice Dobb, girişimciliği aktif ve yaratıcı bir süreç olarak tanımlarken, girişimciyi de kapitalist sistemin arkasındaki sürükleyici güç ya da kapitalist pazar sisteminde merkezi rol oynayan kişi olarak ifade etmiştir (Aidis, 2003).

1970 ve 1980'lerden sonra ise, küreselleşme olgusunun yaygınlaşması, ekonomik, siyasi, kültürel ve teknolojik alanlarda büyük değişim ve dönüşümlerin yaşanması ile birlikte kavram girişimciden girişimciliğe doğru kaymış ve girişimcilik, hayatta kalmak için kendi girişimsel temellerini harekete geçirmenin veya keşfetmenin yollarını arayarak, bir örgütte girişimsel faaliyette bulunma kabiliyeti, başarıyı ve kazanmayı belirleyen temel faktör olarak görülen iç girişimcilik bağlamına taşınmıştır. 2000'li yıllarda Audretsch (2002), girişimciliğin genel kabul görmüş bir tanımının hâlâ yapılamamasının nedeninin kavramın, belirsizlik ve risk içermesi, yenilik yapma, fırsatları araştırma, yönetim becerisi ve bireylerin girişimsel yönleri şeklinde ortaya konulabilecek çok boyutu içermesinden (Iversen, vd, 2008) kaynaklandığını belirtmektedir. Girişimci ve girişimcilik üzerine kavramsal kargaşa bir oranda netleşmiş olsa da konuyu bütünüyle aydınlatacak temel bir argüman eksikliğinin, kavramın zaman içerisinde değişen yolculuğundan kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz.

3 Sosyal Girişimcilik Kavramı

Girişimciliği geniş anlamda 'kaynakları daha büyük bir değer yaratan yeni bileşimler oluşturacak şekilde bir araya getirme' olarak tanımladığımızda, bu kavramın sadece piyasa mekanizması içinde değerlendirilmesi gerekliliği ortadan kalkmış olacaktır. Böyle bir yaklaşım dahilinde girişimcilik, gönüllük ilkesi çerçevesinde

hareket eden üçüncü sektör (Trivedi, 2010) ya da sivil toplum kuruluşları (Hopkins, 2007) ve aynı zamanda kamu sektörü için de uygulanabilirliği olan bir kavram haline gelmektedir (Öktem, vd, 2003).

Hali hazırda dünya genelinde her coğrafyada görülen bozuk şehirleşme, artan açlık, yoksulluk, işsizlik ve barınma sorunları, eğitim ve sağlık haklarında yaşanan sürekli kayıplar, engellilerin desteklenmesi ihtiyacı ve yaşanan ekolojik kirlilik, sadece hayır kurumları, vakıflar, dernekler ve gönüllü sektöre bırakılamayacak boyutlara varmakta ve ciddi bir sosyo-ekonomik erozyon yaşanmaktadır. Bu durumda girişimci aktivitenin 'değer' üretimini sosyal bir çerçeve ile kuşatan bir piyasa mekanizmasını işletmesi gerekmektedir. Sosyal girişimcilik olgusu, girişimci stratejiyi sosyal amaçlarla birleştirme modeli olarak dikkat çekmektedir. Kâr amacı taşıyan ve taşımayan kurumlar arasındaki sınırları bulanıklaştıran (Haugh, 2005) bu model, bir taraftan karşımıza ekonomik ve sosyal değer kavramlarını harmanlayan bir konsept olarak çıkmakta diğer taraftan da hem ulusal hem de uluslararası platformda rağbet görerek sosyal girişimlere yönelen emek, para ve ilginin gün geçtikçe artmasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda ilerleyen süreci İngiltere başbakanlarından Tony Blair 'sosyal bir patlama hareketi' olarak ifade ederken şöyle devam etmektedir:

Bu yüzyılın ilk yarısında, bizler gerekli hizmetleri sunma ve güvenlik açısından uygun zemin oluşturmada devletin yardımı olmaksızın toplumların bu amaçlarına ulaşamayacağını öğrendik. Yüzyılın ikinci yarısında ise hükümetlerin amaçlarına gönüllü çalışan kuruluşlar, işletmeler ve geniş anlamda halkın çaba ve bağlılığı olmadan ulaşamayacaklarını öğrendik... Her yıl binlerce sosyal girişimci zor şartlarda olağanüstü şeyler başarmaktadır... Sosyal girişimlere ve gönüllü sektöre katılan milyonlarca kişi olduğu gibi, milyonlarcası da nasıl yapılacağını öğrendikçe bu sürece katılmak isteyeceklerdir... Bundan dolayı, bir mücadele öneriyorum: Gelin bu bin yılı, insanların yaşamlarına dokunan 'sosyal hareket' teki bir patlama ile damgalayalım... (Tony Blair'in Ocak 1999 Konuşması) (Thompson, vd, 2000).

Sosyal girişimcilik, yeni kullanılmaya başlayan bir kavram olabilir ancak olgu olarak yeni değildir. Her zaman sosyal girişimciler olmuştur ancak sosyal girişimcilik tabiri ile nitelendirilmemişlerdir (Dees, 1998). Sosyal girişimcilik, tarih boyunca karşımıza çıkan girişimcilik aktivitesine sosyal değer yaratma boyutuyla eklemlenen yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Kaynak bulma yarışı ve serbest piyasa ideolojisi karşısında devletin geri çekildiği ya da ulaşamadığı toplum/topluluklarda başta sosyal dışlanmışlık yaşayan düşük gelirli topluluklar ve dezavantajlı gruplar olmak üzere toplumsal yaşamda dezavantajlı görülen kesimlerin sorunları aşma ve hayata tutunma perspektifi olmaktadır. Sosyal girişimciliğin özellikle azalan kamu finansmanı karşısında karmaşık sosyal problemlerle başa çıkmada yenilik esaslı bir yaklaşım olarak değerlendirilmesinin (Jonhson, 2000) temel nedeni bu durum olsa gerekir.

Ayrıca küreselleşme, söz konusu gelişmelerle birlikte modern ekonomilerde devletlerin bir gelişim ajanı olma yeteneğini çok ciddi oranda azaltarak devletin yeni rolleri olması gerektiği fikrini teşvik etmektedir. Böylece devlet toplumda yeni rolleri gereği 'katılımcı demokrasi' veya 'kendini destekleme' programları aracılığıyla yön vermek istemesi kâr amacı gütmeyen örgütler ya da hükümet dışı örgütler olarak ifade edilen bu örgütlerin etki alanının genişlemesine neden oldu. Böylece devletin ve özel sektörün toplumsal alandaki boşluklarını doldurmada etkili olan ve 'üçüncü yol' ya da 'orta yol' olarak ifade edilen (Mort, vd, 2003; Trivedi ve Stokols, 2011) bir girişimcilik alanı gelişmeye başladı. Bu bağlamda Austin, Stevenson ve Wei-Skillern (2006) sosyal girişimciliği 'kâr amacı gütmeyen, özel ya da kamu sektörlerine karşın ya da bunların içinde ortaya çıkan, sosyal değer yaratan, yenilikçi girişimler' şeklinde tanımlanarak, bu yenilikçi potansiyeli nedeniyle hem küresel hem de yerel düzeyde değişim adına yeni bir paradigma öneren dönüştürücü bir fenomen olarak görülmektedir (Hopkins, 2007).

Kavramın tanınma ve kabul alanının her geçen gün genişlediği son otuz yıllık süreçte sosyal girişimcilik kavramının hâlâ gelişimini devam ettirdiğini (Bacq ve Janssen, 2011) hatta bu kısa süreli gelişimi onun emekleme dönemi olarak tanımlamak gerektiğini belirten çeşitli araştırmacı ve yazarlar kavram konusundaki uzlaşmazlığın onun kısa süreli gelişiminden değil, yasal ve sektörel konumundan kaynaklandığını belirtmektedirler. Türkiye de dâhil olmak üzere kavramın kâr amacı gütmeyen girişim 'non-profit organization' (toplumsal, sosyal örgüt ve dernekler) olarak tanımlanmasının yanlış anlamalara neden olduğu, oysa 'non-profit organization' kavramıyla sosyal girişimcilikte belirtmek istenilen hususun, kâr amacı güttüğü ancak bu kârın ortaklar arasında dağıtılmadığı şeklinde anlaşılması gerekliliği belirtilmektedir (Ersen, vd, 2010). Dolayısıyla, sosyal girişimciliğin ticari kâr amacı güden ve gütmeyen sosyal misyon ve yatırım hedefli bileşimiyle ya da ekonomik ve sosyal değer örgüsüyle birleşik melez bir model olduğu (Bacq ve Janssen, 2011) üçüncü sektörün girişimcilik uygulamalarıyla ticari faaliyetler içine girme özelliğini ya da kâr amacı güden işletmelerin bulunduğu sektörün de bir parçası olduğunu ifade etmektedirler (Thompson, 2002; Austin, vd, 2006).

3.1 Sosyal Girişimcilik Tanımı

Sosyal girişimcilik hem akademik çevrede (Alvord, vd, 2004; Dees, 2001; Haugh, 2005; Martin ve Osberg, 2007; Thompson, vd, 2000) hem de sivil toplum örgütleri formunda (Ashoka.org, Schwab Foundation, Skolls Foundation) dikkat çeken bir kavram olarak hızlı bir gelişme gösterdi (Popoviciu ve Popoviciu, 2011). Bu nedenle Trivedi (2010) sosyal girişimcilik kavramının sivil toplum örgütlenme şekli kadar hayır kurumlarının da kendini 'sosyal girişimci' olarak tanımlamalarının kavramı sadece çekici kılmakla kalmadığını onun aynı zamanda belirsizlik ile çevrelenmesine neden olduğunu belirtmektedir.

‘Sosyal girişim’ ve ‘sosyal girişimcilik’ kavramları birbirlerinin yerine sık sık kullanılmakla birlikte bu iki kavramın birbirinden farklı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Girişimci ve girişimci olmayan faaliyetler arasındaki farklar özel sektör içerisinde (Beaver, 2003; Carland, vd, 1984) ve kamu sektörü içerisinde (Linden, 1990; Osborne ve Gaebler, 1992; Ramamurti, 1986) gözlemlenmekte iken aynı farklılık gelecekte üçüncü sektör organizasyonları için de yapılabilir (Luke ve Chu, 2013). Bu konudaki yanlış anlamaları önlemek adına ‘girişim’ ifadesi ticari iş aktivitesi ile ilgili kullanırken (Chell, 2007; Dart, 2004), ‘girişimcilik’ fırsatları tanımlama, yenilik ve risk (Kirzner, 1979; Shane, 2003; Venkataraman ve Sarasvathy, 2001) ve pazara yeni bir şey sunma (Davidsson, 2006) ile ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle sosyal girişim ifadesi, sosyal bir iş veya yatırım şeklini belirtmek için kullanılırken, sosyal girişimciliğin sosyal bir amacın pazarda değişim sağlayacak şekilde yenilikçi fırsatlar sunmakla ilgili olduğu söylenebilir (Luke ve Chu, 2013). Trivedi (2010) Sosyal girişimcilik tanımlarında iki farklı yaklaşım dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki, kâr amacı gütmeyen kuruluşların yürüttüğu sosyal girişimcilik faaliyetleri, diğeri ise hem sosyal fayda odaklı olan hem de ticari gelir elde etmek isteyen faaliyetlerdir (Muscat ve Whitty, 2009).

4 Ekonomik Değer Yaratımının Kısırlığına Bir Eleştiri ve Sosyal Değer Yaratımı

Girişimcilikte kazanç elde etme motivasyonunu sadece kâr maksimizasyonu ile açıklamak kısır ve yetersiz bir değerlendirme olarak görülmektedir. Girişimciliğin ekonomi üzerine oturtulmuş tarifi ve kâr maksimizasyonu gibi dar bir eksene sıkıştırılmış tahlili, üretim-tüketim-kazanç ilişkilerinde insanı öteleyen ancak kazancı önceleyen değer algısıyla tek taraflı bir kazanım ve kazanç anlayışı ortaya çıkarmıştır. Piyasa mekanizmasının işleyişini sadece kâr maksimizasyonuna dayalı bir verimlilik-rekabetçilik-sürdürülebilirlik formülasyonu üzerinden temellendiren bu ekonomik değer yaklaşımı karşımıza mikro ve makro ölçekte ciddi sorunlar kümesi çıkarmıştır. İnsanı öteleyip kazancı önceleyen bu sığ anlayış, bireyi zenginleştirirken toplumu her geçen gün yoksullaştırmış böylece insanlığı niceliksel bir birikim ve zenginlik sevdasına düşürerek adeta bir ‘meta fetişizmi’ ortaya çıkarmıştır (Harvey, 2015).

Kapitalist birikim sürecinin hemen her noktasında tekil taraflı bir tercih ve ekonomik bir kazanım esastır. ‘Her şeyin bir değeri vardır’, ya da ‘her şeyin bir değeri olmalıdır’ ifadesini nihai hedef olarak alan bu yaklaşımda, her bir işlem ya da işleyişin etkisi ve önemi; ancak ve ancak sonuçta sağladığı ya da sağlayacağı maddi değer ile ilgilidir. Her şeyin kazanç hanesinden niceliksel olarak tarif edildiği ve niceliksel sembollerle maddi boyutta değerlendirildiği kapitalist anlayış içerisinde her türlü olay ve olgu başlangıç ve süreç etkinliğini kaybetmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım perspektifinden ekonomik faaliyetlere toplumsal bağlamından bakmanın hiçbir gereği yoktur. Çünkü bir yerlerde nicel kazanımlar olduğuca toplum da her şeyin bir değeri olduğunu somut olarak görecektir bu durumu böylece kabul edecektir. Kapitalizmin ekonomik değer esaslı bu niceliksel yaklaşımı, toplumsal ilerleme ve sürdürülebilirlik açısından bir kırılmaya neden olmuş ve toplumların ve büyük kitlelerin yoksullaşmasının getirdiği güncel konumuyla insanın, toplumların tek boyutluluğu mahkûm edililişinin toplumsal bağlamdaki geçerliliğinin sorgulanmasını gerektirmiştir.

Çağımızın yeni vebası olan yoksulluk ve işsizlik olgusu, bütün kıtalarda ve gelişmişlik düzeylerinde yaygınlaşırken en güçlü katkıyı devletin neo-liberal konumlanışı sağlamıştır. Devletin 1980 sonrası uygulanan neo-liberal politikaları piyasa mekanizması içerisinde reel olarak konumlandırması ve işleyiş sürecinde girişimci tarafına açık destek vermesi başka bir deyişle, devletin küresel rekabet şartlarında piyasa işleyişini sınırlandırıcı değil, adaletsiz paylaşımı meşrulaştırıcı şekilde hareket etmesi ve yetkisini sermaye üstünlüğünden yana kullanması değerin tek başına ücret, rant, faiz ve kâr üzerinden konumlanamayacağını bizlere gösterdi. Devletler bugün en fazla toplum katmanları arasında hiçbir zaman yok edilemeyen ücret, rant, faiz ve kâr şeklindeki ekonomik değer paylaşımının ekonomi politiği adına en huzursuzluk verici boyutlara varmasının yani ‘katlı’ bir adaletsizlik yaratmasının mimarı olarak saygınlık ve itibar yitirmektedir. Devletler itibarsızlaştırmayı giderek kaynak sağlayıcı rollerinden sıyrılarak gelir sağlayıcı seçeneklere kaymak suretiyle yaşamışlardır. Devlet nosyonu, tarihteki yerini bu yüzyılda bir taraftan ulus devletlerin kurumsal güç ve siyasi işleyişte iç ilişkilerini düzenleme de dahi zaafa uğratılmış kabiliyet sorunlarıyla diğeri taraftan da ekonomik temelli kapitalist zihniyetin toplumsal bütünleşme için yetersizliğini göstererek ‘sosyal değer’in toplumsal yaşama idamesini gerektirmiştir.

5 Dünyanın Restorasyonu: Diğergamlı Kapitalizm ve Sosyal Değer İnşası

Dünyada kapitalizmin yaşattığı ekonomik hükümler ve devletin zengin sınıfların gelir birikimine ve servet yoğunlaşmasına hukukî ve kurumsal olarak destek veren işleyiş, dünya piyasalarını ekonomik değer zincirinin kuşatımı altında bırakmıştır. Başka bir deyişle devletin piyasa işleyiş mekanizmasında paranın temsil ettiği maddi değerin yükselişini önlemeye yönelik tavrı ve girişimci sınıfın yanında yer aldığı yeni rolü, toplumdaki zamansal ve mekânsal farklılıkları bir kenara iterek söz konusu bütün toplumları ekonomik, siyasi, çevresel kirlilik ve kriz potansiyeli temelinde homojenleştirmiştir. Geldiğimiz noktada ticari sermayenin küresel hareketliliği ile karşımıza çıkan açlık, yoksulluk, işsizlik vb. toplumsal kirlilik ve kriz tablosu dünyada gelişim ve kalkınma sürecinin esenliği tartışmalarını farklı bir boyuta taşıyarak sosyal boyutlu değer restorasyonu kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle 1980’lerden bu yana zenginliğin ve servet birikiminin eşitsiz coğrafî gelişim yanında çok yönlü

yoksunluk ve yoksulluk ile birleşmesi 1990 ortasından bu yana dünyadaki yeni gündemin 'diğergamlı/şefkatli kapitalizm' (Trivedi ve Misra, 2015; DeVos, 1994) tartışmalarına kaymasına neden olarak gösterilmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi, devletlerin kapitalist kazanım sürecine siyasi olarak verdiği destek ile yaşanan yoksullaşma, ekonomik değer esaslı kazanım yaklaşımının giderek sürdürülemez bir dengesizliğe dönüşümüne dikkat çekmiş taraflar arasında bölüşüm, değişim ve tüketim ilişkilerinin ekonomik dışavurumuna 'sosyal'ın idamesi ile birlikte farklı temellerde bir bütünleşmeye gidişi sağlayacağı belirtilmektedir. Sosyal değer ekonomik değere eklenmesinin bizim karşımıza çıkardığı yeni durum, bölüşümün taraflar arasında yarattığı bütün tezatları giderici ya da 'sömürünün imkânsızlığını' garantileyecek bir denklem olmasa da meselenin uzun yıllar ekonomik değer temelli ve kapitalist zihniyet beslenmeli gidişinin yanlış ve eksik taraflarını işaret etmesi bakımından oldukça önemlidir. Burada önemli olan nokta, insanın en yüksek mutluluğunun ve toplumsal huzurun ekonomik ve sosyal değer dengesini kurmasında yattığını ya da maddi ve manevi değer bütünleşmesinde olduğunu görmesini sağlamaktır.

Kapitalist zihniyetin kariyerine neo-liberal politikalar açısından, üst sınıfın/zenginlerin durduğu yerden bakarak ifade edilen muazzam başarı hikâyesinin 1970'lere hâkim olan anlayışa oranla 1980 ve 1990'larda oldukça farklı yapılara dönüşümünün yarattığı tablo bu kariyerin küresel ölçekte her gün yeni tartışma alanlarını yaratırken alternatif düşünce ve uygulama önerilerini de gündeme taşımaktadır. Refah, emeklilik, sağlık hakları, mülkiyet (toprağa yönelik) hakların kaybı, çevrenin (eko-sistem) yağmacı faaliyetler sonrasında uğradığı erozyon ve yaşadığı çok yönlü aşınma alternatif hareketlerin sesini yükseltmektedir. Sosyal girişimcilik, envai çeşit sorun ile karşı karşıya kaldığımız küreselleşme sürecinde sorunları kökten çözümleme düşüncesinde yetersiz kalsa da dünyada alt sınıfların/yoksulların yanında yer almanın yarattığı insanî konum ve sosyo-ekonomik fayda nedeniyle yeni değer birleştirme modeli ve adaletsizlik ve eşitsizlikleri sönmleme modeli olabilecek görünümündedir. Bu modelin değer yayılımı aşağıdaki şekil aracılığıyla verilmek istenmektedir:

Şekil 1. Sosyal Girişimcilikte Değer Anlayışı *Kaynak: Schöning, 2013*

6 Sinemasal Sosyal Girişimi

Sosyal girişimler, kişilerin temel gereksinimlerini karşılamaları (Jain, 2009), toplumların yapılarını etkinleştirmeleri ve gelecek kuşakların alternatiflerini arttırabilmek amacıyla; gerekli olan ürün ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde ortaya çıkmalarını sağlamaya çalışırlar (White, 2014). Yetersiz koşullar sebebiyle sosyal etkinlikte bulunamayan, kırsal kesimlerde yaşayan çocukların yararlanması için geliştirilen Sinemasal projesi de bu amaca hizmet etmektedir. Tüketmek yerine üretmek düşüncesiyle yola çıkan Enes Kaya'nın çıkış noktası üretimi de bu topraklara özgü bir şekilde gerçekleştirmeye çalışmaktır. Kırsal kesimde yaşayan Enes Kaya ilk kez sinemaya gittiğinde duyduğu heyecandan dolayı çocuklar için bir şeyler yapmaya karar vermiştir. Projenin başlangıcını oluşturan bu düşünceler sosyal imkânı olmayan çocuklara bu koşulları sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla kırsal alanlarda kültürel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirme isteğiyle 2007 yılında bu serüveni gerçekleştirmek adına yola çıkmıştır.

Projenin kurucusu olan Enes Kaya 1987 yılında Bolu'da dünyaya gelmiştir. Çeşitli sebeplerden dolayı Düzce, Denizli, Söke ve Erzurum'da ikamet etmiştir. 1999 yılı Düzce depreminin ardından Denizli'ye gelen Enes Kaya'nın ilk defa sinema salonuna giderek film izlemesi ve hayata bakış açısının değişmesi projenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 12 yaşında yaşadığı psikolojik sorunları sadece bir öğrenci bileti ile atlarmaya başladığını fark eden Enes Kaya, üniversite öğrenimi süresince projesi üzerinde düşünmeye devam etmiştir. Kendi yaşadığı bu farkındalık

sürecini diğeri insanların da yaşamasını isteyerek; bu amaçla kendini daha fazla geliştirmek adına Türkiye'de gerçekte olan festivallere katılmaya başlamıştır. Bu festivaller sayesinde organizasyon anlamında ufku genişletme imkânı elde etmiştir. Bu sürecin devamında yaz aylarında film sektörü ile ilgili edinmiş olduğı bir iş tecrübesi de ona farklı değerler kazandırmıştır. Enes Kaya tüm bu düşüncelerle proje fikri hakkında cevaplanmamış sorularına cevaplar bulmaya çalışmıştır: 'Hangi alanlarda neler yapılabilir?', 'Nasıl yapılabilir?', 'Birileri köylerde bir şeyler yapıyor mu?', 'Festivaller düzenleniyor mu?'

Enes Kaya proje kapsamında tüm günün dolu dolu geçtiğı organizasyonlar gerçekte istemektedir. Bu organizasyonlarda sosyal etkinin en üst seviyede olması en fazla arzuladığı durumdur. Bunu gerçekteştirebilmek için de psikolog, eğitimci, film yapımcısı gibi farklı yeteneklere sahip kişileri de organizasyona dâhil etmeye karar vermiştir. Bu etkinliklerin gerçekteşebilmesi için finansal desteğinin sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla, finans desteğii hakkında çeşitli insanlarla görüşmeler gerçekteştirilmektedir. Devamında da 2013 yılında Güneydoğı Anadolu'da bir festival gerçekteştirilmesine karar verilmiştir. Bakanlıktaki eğitim ve gençlik programı kapsamında alınan finansal destek sayesinde yola çıkan Enes Kaya ve arkadaşları hazırlıklara başlamıştır. Tanıtım kapsamında internet sitesi kurularak organizasyonda gerçekteşecek olan kapsamlı etkinlik programı düzenlenmiştir: İngiltere'den kukla oyuncu, İtalya'dan ressam, Almanya'dan sihirbaz, Hollanda'dan yüz boyama ustası ve İspanya'dan dansçı programa dâhil edilmek istenilmiştir. Onlar için organizasyonun gerçekteştirileceğı yer de en az etkinlikler kadar önemli bir konu olmuştur. İlk etkinliğin yerinin tespiti için 6 şehir ve 69 farklı köyde inceleme gerçekteştirilerek, köy seçiminde öncelikle yerli halk, sivil toplum örgütü ve üniversiteden olmak üzere üç kişi araştırma yapmıştır. Bu üç kişilik ekip süreçleri izledikten sonra Enes Kaya ve ekibin kalan kısmı festivalin yapılacağı köye gelerek köy seçiminde aşağıdaki şartları sağlayıp sağlamadığını analiz etmiştir:

- Köyde daha önce benzeri bir festivalin yapılmamış olmalıdır.
- Seçilen köy diğeri köylere göre daha kötü şartlarda olmalıdır.
- Köyün nüfusu en az 300 kişi olmalıdır.
- Köyün toplu taşıma imkânlarına elverişli olması gerekmektedir.

Ekip, bu şartları sağlayan köylerde artık festivalleri düzenlemeye başlamaktadır. Festivalin ilk gününde şehir merkezinde 'şehrin gözdesi' etkinliğı kapsamında, küçük bir gösteri düzenlenmektedir. Bunun iki amacı bulunmaktadır: İzleyicilerin tümünün gösteriyi görmesini sağlamak ve herkesin dikkatini çekerek festivale davet edebilmektir. İlk gün gerçekteştirilen etkinlikte, Türkiye'nin dört bir yanını çevreleyen doğal güzelliklerin ve kültürel özelliklerin tanıtımına katkıda bulunan festival illerinin öncelikli konumunda olan özel bölgelerinde yaşayan halka nostaljik açık hava sineması keyfi yaşatılmaktadır. Takip eden günde ise ekip şehre dolaşmaya gitmektedir. Bu kapsamda gidilen illerin tarihi ve kültürel yerlerine düzenlenen gezilerin yanı sıra yöresel müzikler eşliğinde yemekler yenilmektedir. Böylece ulusal ve uluslararası kapsamda buluşmalar da gerçekteşmiş olmaktadır. Üçüncü gün ise festivalin gerçekteştii en önemli gün olmaktadır. Ekibin köye gelişiiyle beraber yüz boyama, resim atölyeleri, kısa film gösterimleri, karaoke yarışması, belgesel kuşağı, söyleşiler, jonglör, pandomim, sihirbaz, kukla ve flamenko dans gösterileri devamında da film gösterimi yapılmaktadır. Tüm bu etkinlikler için, 33'ü Türkiye'den 12'si yurtdışından olmak üzere 45 kişi görevlendirilmektedir. 4 gruba ayrılan ekibin her bir grubunun ayrı fonksiyonları bulunmaktadır:

Birinci grup, yurtdışından gelen ziyaretçilerin oluşturduğu faaliyet grubudur. Çocukları eğlendirecek kukla gösterimleri, yüz boyama, oyunlar oynama, pandomim oynamak ve dans etme etkinliklerinde bulunmaktadır.

İkinci grup, diğeri köylerden gelen çocukların ulaşımını sağlayan gruptur.

Üçüncü grup, sinema etkinliğı ile ilgilenen gruptur. Ekran, ışıklar, film makinası, patlamış mısır ve içecekleri organize etmekle görevlendirilmektedirler.

Dördüncü grup, ise tüm festivali organize etme görevi bulunmaktadır.

Festivali dört grup ile başarılı bir şekilde tamamlayan ekip, büyük bir mutluluk ve heyecan ile program bitiminde, çocuklarla vedalaşarak köyden ayrılmaktadır. Gerçekteştirilen etkinlikte farklı kültür, din ve ulustan insanlar bir arada bulunmaktadır. Farklı özelliklere sahip ekip ile sorunsuz bir şekilde etkinlik tamamlanmış olmakta ve bu noktada şu gerçekte gözler önüne serilmektedir; nereden gelersen gel, hangi kültüre ait olursan ol, hangi dili konuşursan konuş aynı sosyal sorun için çözüm bulunabilmektedir. Hatta farklılıklar beraberinde fayda sağlayarak mevcut bakış açılarını artırarak zenginlik katmaktadır.

Böylece Enes Kaya, 2007 yılından beri hayalini kurduğu projenin ilkinii 2013 yılında Güneydoğı Anadolu bölgesinde gerçekteştirmiş olmaktadır. Projenin devamında finansal kaynaklarda sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Beraberinde borçlanmalarda da artışlar olmuş ve Enes Kaya bu durumla baş edebilmek için türlü destekler için yoğun çaba harcamıştır. Bunlar arasında Bilgi Üniversitesi'nin düzenlediğı sosyal girişimcilik yarışması, Avrupa Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, valilik ile yurtiçinde ve yurtdışında gerçekteştirilen çeşitli ödüllü proje yarışmalarının katılımı yer almaktadır.

Güneydoğı Anadolu Bölgesinden sonra festivalin ikinci ayağı Karadeniz bölgesinde gerçekteştirilmiştir, ancak yüksek oranda borçlanmalara neden olmuştur. Zamanla çeşitli destekler aracılığıyla kapatılan borçlar sonrasında festivalin 3. ayağı için Doğı Anadolu Bölgesi seçilmiştir.

'Sinema Artık Köylerde' sloganıyla yola çıkarak; bir filmin yaşattığı duygularla; insanların bakış açılarını ve olaylarla başa çıkışlarını etkilediğini düşünerek, sinemanın büyümesine inanılmıştır. Kırsalda yaşayan, sosyal açıdan imkânları kısıtlı olan çocukların ve gençlerin; hayata daha olumlu bakabilmelerini, iyi bir gelecek hayal etmelerini ve bunun için ulaşabilecekleri imkânların farkına varmalarını sağlamak için çalışılmaktadır. Sinemasal projesi matematik temelli, psikolojik ve sosyo-kültürel anlamlarda çok yönlü bir çalışmadır. Dünyanın farklı yerlerinden gelen gönüllü insanların kültürel etkileşimleriyle beraber kişiler aldıkları görevlerle yaratıcılıklarını geliştirmektedirler. Tüm bu süreçlerde de kırsalda yaşayan çocukların ve gençlerin geleceklerine, sanatın bütün renklerini kullanarak katkıda bulunmaktadır. Proje kapsamında kazanılan ödüller ve medyada yer almanın ardından Sinemasal projesinin fark edilirliliği ve bilinirliliği de artış göstermiştir.

6.1 Sinemasal'ın Hedefleri ve Sosyal Değer Yaratımına Katkısı

Sinemasal projesinin hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için sürekliliğinin sağlanabilmesi önceliklidir. Bunu sağlayabilmek için gerekli prensiplerin başında 'gönüllülük' esaslı yer almaktadır. Geniş bir tabana yayılmış gönüllülük ağının çalışılan konulara hâkimiyetinin doğru belirlenmesi ve bunun toplumun diğer kesimlerine de iyi anlatılmış olması sahiplenilmeyi sağlayarak gönüllülük ilişkisini güçlendirecektir. Geniş ve nitelikli gönüllü katılımcı projenin hedeflerine ulaşmasında etkin rol oynayacaktır (Güder, 2006). Diğer önemli prensip de 'değer yaratma'dır. Projenin de öncelikli sloganı olan tüketmek yerine üretmek düşüncesi değer yaratarak sürekliliği hedeflemektedir. Prensiplerden biri de 'işbirliğinin sağlanabilmesi'dir. Projenin gerçekleştirilmesi ekibin tüm üyelerinin ortaklaşa işbirliğini gerektirmektedir. Projeyi finanse eden kurumlardan, proje etkinliklerinin tüm aşamalarını gerçekleştiren ekibe kadar ortak bir çaba önem arz etmektedir. Son olarak da projenin 'farkındalık yaratması' sağlanmalıdır. Farkındalık gerek toplum genelinde gerekse projeye dâhil olan katılımcılarda gerekse de projenin hedef kitesinde gerçekleştirilmelidir. Projenin amacına ulaşmasında farkındalığı artırmak algıyı değiştirerek bilinç oluşturmaya sağlayabilmelidir. Bu dört prensip tam anlamıyla gerçekleştirildiğinde proje sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Bireyin içinde bulunduğu toplumun sosyal değerlerini anlayabilmesiyle başlayan ve bu değerlere uyan davranışlar sergileyebilmesi onun sosyalleşmesini ortaya koymaktadır. Bu sürecin başlangıcı sayılan çocukluk döneminde ise bireylerin içinde bulunduğu kültür değerlerini özümseyerek hayata geçirebilmesi önemli olmaktadır (Sosyal Gelişim, 2007). Bu düşüncelerle Enes Kaya Sinemasal'ın hedefleri arasına hem kültür ve sanat alanında ilerlemeyi hem de eğitim sistemi ile ilgili değişiklikleri katmaktadır. Bu bağlamda; Sinemasal'ın kültür ve sanat alanıyla ilgili hedefinde, 2018 yılında Kapadokya'da planlanan organizasyonda organik tarım ve alternatif turizme dikkat çekilmek istenmektedir. Daha sonra film akademisi kurulması amaçlanmaktadır. 2021 yılına kadar bahsi geçen hedeflerin gerçekleştirilmesi istenen durumdur. Diğer taraftan eğitim sistemi ile ilgili hedefler de 2030 yılı itibariyle eğitim sistemi ile ilgili değişikliklerin gerçekleşmesine katkı sağlayabilmektir. Bu hedef dâhilinde çocukların fikir üretebilmelerine imkân tanıyan ortamların oluşturulmasını teşvik etmek istenmektedir. Çünkü mevcut sistemde çocuklar ezberci eğitimin ortaya çıkardığı olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Çocukların hayal dünyasının gelişimini sağlayarak özgür düşüncenin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle Enes Kaya ön yargılardan uzak daha iyi ve yapıcı bir yaşam hedeflemektedir. Bunların tamamının gerçekleştirilmesi kolay olmayacaktır. Her şeye rağmen Enes Kaya ve ekibi amaçları doğrultusunda büyük bir zevkle çalışmalarını sürdürmektedir.

7 E-Hastam Sosyal Girişimi

Toplum içerisinde bir arada yaşayan bireylerin farkındalıklarını arttırarak sanat ve kültür unsurları ile iç içe yaşamlarının sağlanması kadar bir başka sosyal değer de, sağlık konusunda oluşturulması gereken değerdir. Bu sebep ile bu bildiride iki farklı konuya dikkat çekilmek istenmektedir. Çalışmanın bu kısmında da sağlık konusu ile ilgili oluşturulması gereken sosyal değer incelenenektir. Bu bağlamda bireylerin tümünün eşit, dengeli ve en yüksek düzeyde koruyucu ve tedavi edici sosyal yardım ve sosyal hizmetleri almaları gerekmektedir. Ancak bu faaliyetler örgütlenme sorunu, yönetim sorunu, insan kaynakları sorunu, finansman sorunu, enformasyon sorunu, hizmet sunumu sorunu ve sağlık sorunları sebebiyle tam olarak yerine getirilememektedir. Özellikle yaşanan bu sorunların doğrultusunda, doktorların yaşanan yoğunluk sebebi ile hastalarla yeterince ilgilenememeleri gelmektedir. Kronik hastalıklara bağlı hasta ölümleri bu noktada dikkati çekmektedir. T.C. Sağlık Bakanlığı'nın '*Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri*' adlı çalışmasında dünya üzerindeki ölümlerin yüzde 63'ünün kronik hastalıklar sonucunda oluştuğu ifade edilmiştir. Türkiye'de ise bu oran daha da artarak yüzde 80'lere ulaşmaktadır (Ünal ve Ergör, 2013).

E-hastam projesinin de çıkış noktasını oluşturan bu düşünceler eczacı Cihan Çetin ve Doktor Zelal Akbayın tarafından sosyal girişimcilik projesi olarak ele alınmıştır. Eczacı Cihan Çetin ve Doktor Zelal Akbayın projenin kurucularındandır. Uzmanlık alanı aile hekimliği olan Zelal Akbayın günde 80 olmak üzere toplamda 4000 hasta ile ilgilenmiştir. Bu hastalardan bazıları kliniği düzenli olarak ziyaret etmiş, kimileri ise nadiren sağlık hizmetlerini talep etmişlerdir. Akbayın bu süreçte hastaları inceleme ve değerlendirme imkânı bulmuştur. Özellikle kronik vakaların ölümüne sebebiyet vermedeki artış oranlarının fazlalığı Akbayın'ın dikkatini çekmiştir. E-hastam ile birlikte kronik hastalıklar sebebi ölümlerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için ilk adım olarak

etkisiz ve verimsiz doktor ve hasta ilişkinin giderilmesi istenmektedir. Türkiye'de yaklaşık olarak 75 milyon insan vardır. Her bir hastanın bağlı bulunduğu bir aile hekimi vardır. Sağlık Bakanlığı'ndan alınan son bilgilere göre Türkiye'de 22.000 aile hekimi bulunmaktadır (Kamupersoneli, 2016). Aile hekimi başına yaklaşık olarak 3400 hasta düşmektedir. 3400 hasta ile ilgilenmek oldukça karmaşık ve yorucu bir iştir. Bu bağlamda kaynaklar da yetersiz kalmaktadır. Bu aşamada uzun hasta beklemleri gerilimlere sebep olmaktadır. Özellikle yüksek risk taşıyan bebekler, çocuklar, yaşlılar ve yeni doğum yapmış anneler için önem derecesi artmaktadır. Bu durumda etkili iletişim kanallarının eksiliği nedeniyle rutin kontroller ve danışma hizmetleri aksamaktadır. Tüm bu eksikliklerin fark edilmesi ise beraber E-hastam projesi işler duruma geçirilmiştir. Bu proje ile Türkiye'de özellikle kronik hastalıklara sahip hastaların doktorlarla daha etkin bir iletişim kurmaları istenmektedir. Bununla beraber kan basıncı, kalp hızı, kan şekeri gibi önemli konularla ilgili insanları bilgilendirmek amaçlanmaktadır. Projenin vizyonu hastanın sağlığı ile her türlü bilgiyi öğrenmesini sağlayarak, gerektiğinde doktoru ile iletişime geçmesini sağlayarak kronik hastalık ölümlerinin önlenmesi hedeflenmektedir.

Hasta ve doktor iletişiminin sağlanması öncelleyen proje, kurulan internet sitesi üzerinden yürütölmektedir. Online erişim sağlanan platformda randevu da talep edilebilmektedir. Aile hekimliği uzmanları ile gerçekteştirilebilen işlemler üç gruba ayrılarak incelenebilmektedir:

1.e-randevu: Hastalar ve doktorlar aralarında anlaşarak planlama yapabilmekte ve randevularını yönetebilmektedirler.

2.e-izleme: Hastaların kronik durumları takip edilebilmektedirler (Örneğin: Kan şekeri, tansiyon takibi gibi).

3.e-posta: Hastalar klinikler dışında bakım alabilmekte ve doktorlar hastalara herhangi bir zamanda kolayca ulaşabilmektedirler (Örneğin: Epidemik salgınlar boyunca gibi).

E-hastam uygulamasının kullanılabilmesi için web sitesinin tasarımı da önem arz etmektedir. Bu sebeple site oldukça anlaşılır ve nettir. Düğmeler ve yazı tipleri karışıklığı engellemek için ortalama büyüklüklerde tutulmuştur. Olabildiğince çok hastanın bu sistemi kullanabilmesi için ücretsiz üyelik olması öncelikli unsurlardandır. Yıllık üyelikleri bulunan doktorların sayısı arttırabilmek için hastanelere de hizmet verilmeye başlanmıştır. Bazı hastaneler E-hastam uygulamasına dâhil olmuşlardır.

Projenin finans kaynakları da diğer önemli unsuru oluşturmaktadır. Bunun için projenin başında dış kaynak bulmak oldukça zor olmuştur. Ancak kişisel fonlar ve gönüllü katılımcılar sayesinde proje finanse edilmiştir. E-hastam uygulamasının pilot çalışma kısmının tamamlanmasının ardından aile hekimliği uzmanları yıllık üyeliklerini satarak para kazanmaya başlamışlardır. Fonların oluşabilmesi için yıllık üyeliklerin yüzde 60 seviyesinde tutulması istenmekteydi. Fonların yüzde 30'luk kısmı e-reklamlardan sağlanmaktadır. Fonların son kalan yüzde 10'luk kısmı da hükümet ve hayırseverler aracılığı ile karşılanmaktadır.

7.1 E-Hastam'ın Hedefleri ve Sosyal Değer Yaratımına Katkısı

E-hastam sosyal girişimi teknolojinin gelişme gösterdiği günümüz şartlarında daha sağlıklı ve mutlu bir yaşam için oluşturulmuş bir platformdur. Ana temanın 'insan ve hayat' olduğu proje tüm insanlığı önemseyerek; herkesin hayatına değer katmayı amaçlamaktadır (E-hastam, 2016).

Kişilerin hayatına değer katma hasta ve doktorlar arasındaki iletişim etkili bir şekilde gerçekteşmesi ön koşuluna göre önem kazanmaktadır. Günümüz yoğun ve stresli yaşam koşullarında doktor ve hasta iletişiminin sağlanması birçok hastalığın ilerlemeden önlenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda maddi imkânı el vermeyen kişilere de fırsatlar tanıyan proje, her bireyin eşit sağlık koşullarından yararlanmasını amaçlamaktadır. İnsan sağlığının en önemli değer olduğunu vurgulayan proje insan sağlığını dikkate alarak kattığı sosyal değeri arttırmayı hedeflemektedir. Projenin verdiği hizmetten dolayı aldığı ödülleri de doğru yolda olduğunu göstermektedir.

8 Sonuç

Sosyal girişimcilik kavramı değer yaratma olgusu ve sosyal sorunları çözme çıkış noktaları ile dikkatleri çekerken, yenilik ve değişim konularını da önemseyerek farklı kaynaklardan yararlanarak fırsatları kollama süreçlerini ifade etmektedir. Bu ifadeleri maddeler şeklinde açıklamak da mümkün olmaktadır:

- Sosyal değer yaratılması ve bunun belirli misyonların sürdürölmesinde kullanılabilmesidir.
- Oluşturulan misyonun yeni fırsatlar doğrultusunda değişim ve gelişiminin sağlanmasıdır.
- Belirlenen yenilik ve değişimlerin uyum sağlayarak öğrenme süreçlerine girebilmeleridir.
- Sahip olunan kaynakları yönlendirici güç olarak kullanılabilmesidir.
- Oluşturulan sosyal değer doğrultusunda yaratılan sonuçlar adına yüksek sorumluluk duygusunun sergilenebilmesidir.

Sinemasal ve E-hastam, yukarıda anlatılmak istenen tanımlamalar doğrultusunda içinde bulunduğu topluma birçok olumlu katkılar yapmış ve sosyal sorunlara çözüm bulmuş, yaratıcı birer sosyal girişim projeleri olarak karşımıza çıkarak; toplumun bölgesel ve yerel sosyal değer odaklı; kültürel, sanatsal ve sağlık alanlarındaki sorunlarına ışık tutmaktadır.

Kırsal bölgede yaşayan sosyal bakımdan uygun şartları olmayan çocukların hayata olumlu bakabilmelerini, çevreleriyle olumlu ilişkiler kurabilmelerini, özgüvenlerini geliştirebilmeleri ve en önemlisi hayata daha güçlü tutunabilmelerini; kültür ve sanat öğelerini kullanarak sağlamaya çalışan Sinemasal sosyal girişimi matematiksel, psikolojik ve sosyo-kültürel anlamlarda çok yönlü bir çalışmadır. Aynı şekilde toplumun bir diğer önemli sosyal sorunu olan sağlık sektöründeki aksaklığa dikkat çeken E-hastam sosyal girişimi de kronik hastalıklara bağlı gerçekleşen hasta ölümlerinin önüne geçebilmek adına çalışmalarını sürdürmektedir. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda; toplumsal gelişmenin ve kalkınmanın temelini oluşturan sosyal girişimcilik; sağlıklı ve daha güçlü toplumlar oluşturabilmek için sosyal değer ve fark yaratarak ülkemizdeki birçok sorunun çözümü için oldukça önemli bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir.

Kaynakça

- Aidis, 2003. "Entrepreneurship and Economic Transition", *Tinbergen Institute Discussion Paper*, Amsterdam, p. 3-5
- Arıkan, 2002. **Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Austin, Stevenson and Wei-Skillern, 2006. "Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?", *Entrepreneurship: Theory and Practice*, **30**, p. 1-2.
- Bayrak Kök, 2007. **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Kadın Girişimciliği**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Carton, Charles and Meeks, 1998. "The Entrepreneur and Entrepreneurship: Operational Definitions of Their Role in Society", *Terry School of Business*, p. 1-5.
- Dees, 1998. "The Meaning of Social Entrepreneurship", Stanford University: Draft Report for the Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, p. 1.
- Devos, 1996. **Şefkatli Kapitalizm**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- E-hastam, 2016. <http://www.e-hastam.com/>, Erişim Tarihi: 18.05.2016.
- Ersen, Kaya ve Meydanoğlu, 2010. **Sosyal Girişimler ve Türkiye: İhtiyaç Analizi Raporu**, TÜSEV Yayınları, 50, İstanbul.
- Güder, 2006. **STK'lar için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetim Rehberi**. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- Harvey, 2015. **Sermayenin Sınırları**, Çev. Utku Balaban, Yazılama Yayınevi, İstanbul.
- Haugh, 2005. "A Research Agenda for Social Entrepreneurship", *Social Enterprise Journal*, **1**, p. 2-3.
- Hopkins, 2007. Social Entrepreneurship: 'Real Word' Activations of the Liberal Arts Education, <http://middlab.middlebury.edu>.
- Iversen, Jorgensen and Malchow-Moller, 2008. "Defining and Measuring Entrepreneurship, Foundation and Trends in Entrepreneurship", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, **4**, p. 3-5.
- Landström, Harirchi and Aström 2012. "Entrepreneurship: Exploring the Knowledge Base", *Research Policy*, **41**, p. 1155.
- Luke and Chu, 2013. "Social Enterprise Versus Social Entrepreneurship: An Examination of The 'Why' and 'How' in Pursuing Social Change", *International Small Business Journal*, **31**, p. 766.
- Jain, 2009. "Discovering Social Entrepreneurship", *Asia-Pacific Business Review*, **5**, p. 23.
- Kamu personeli, 2016. <http://www.kamupersoneli.net/saglik-personelleri/saglik-bakanligi-aile-hekimi-sayisini-30-bine-cikaracak-h2249.html>, Erişim Tarihi: 20.05.2016.
- Mort, Weerawerdena and Carnegie, 2003. "Social Entrepreneurship: Towards Conceptualisation", *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, **8**, p. 77.
- Muscat and Whitty, 2009. "Social Entrepreneurship: Values-Based Leadership to Transform Business Education and Society", *The Business Renaissance Quarterly: Enhancing The Life At Work*, **4**, p. 34.
- Öktem, Leblebici, Aslan, Kılıç ve Aydın, 2003. "Girişimci Örgütsel Kültür ve Çalışanların İç Girişimcilik Düzeyi", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **1**, s. 171-172.
- Popoviciu and Popoviciu, 2011. "Social Entrepreneurship Social Enterprise and the Principles of a Community of Practice", *Review Research and Social Intervention*, **33**, p. 44-45.
- Ratiu, Cherry and Nielson, 2014. **Humility in Social Entrepreneurship: A Virtues Circle**, Emerging Research Directions in Social Entrepreneurship, Springer, New York.
- Shapero, 1975. "The Displaced, Uncomfortable Entrepreneur", *Psychology Today*, **9**, p. 31.
- Social Entrepreneurship Network, 2016, Social Enterprise Business Models and Financing, <http://www.senstation.org/projects/mirjam-schoening/>, Erişim Tarihi: 14.04.2016.

- Sosyal Gelişim, 2007. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Thompson, Geoff, Alvy and Lees, 2000. "Social Entrepreneurship: A New Look at the People and the Potential", *Management Decision*, **38**, p. 328.
- Trivedi, 2010. "Towards a Social Ecological Framework for Social Entrepreneurship", *The Journal of Entrepreneurship*, **19**, p. 63, 68.
- Trivedi and Stokols, 2011. "Social Entreprises and Corporate Enterprises: Fundamental Differences and Defining Features", *The Journal of Entrepreneurship*, **20**, p. 2.
- Trivedi and Misra, 2015. "Relevance of Systems Thinking and Scientific Holism to Social Entrepreneurship", *The Journal of Entrepreneurship*, **24**, p. 39.
- Ünal ve Ergör, 2013. **Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması**, Anıl Matbaa Ltd. Şti, Ankara.
- White, 2014. **Creating Public Value: An Examination of Technological Social Enterprise**, Pate and Wankel içinde, *Advances in Business Ethics Research*, Springer, Massachusetts.
- William, Corbett and Gaster, 2001. "Who It Is and What It Does: Finding the "Heffa-Preneur" ", *Academy of Entrepreneurship Journal*, **7**, p. 19.